

Okul Öncesi Dönemde Düşünme Becerileri: Öğretmen Görüşleri*

Thinking Skills in Early Childhood: Teachers' Perspective

Dr. Zübeyde DOĞAN ALTUN¹, Dr. Deniz EKİNCİ VURAL²

¹ Sorumlu Yazar, Okul Öncesi Eğitimi A.D., Temel Eğitim Bölümü, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye, zubeyded@yahoo.com

² Okul Öncesi Eğitimi A.D., Temel Eğitim Bölümü, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye, denizekincivural@gmail.com

Geliş tarihi: 27.07.2017

Kabul Tarihi: 08.11.2017

ÖZ

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin, erken çocukluktaki düşünme becerileri ve bu beceriler üzerinde öğretmenin rolü hakkındaki görüşlerinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Araştırma nitel bir araştırma olup veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları 35 okul öncesi öğretmenidir. Araştırma sonucunda genel olarak, çalışmaya katılan öğretmenlerin okul öncesinde düşünme becerilerinin önemli olduğunu ve geliştirilebileceğini düşündüklerini göstermiştir. Katılımcıların düşünme becerilerinin gelişimi için eğitim-öğretim ortamının, sosyal etkileşimin ve fiziksel çevrenin etkili olduğunu düşündükleri anlaşılmıştır. Ayrıca düşünme becerilerinin geliştirilmesinde, öğretmenin rehber ve model olduğu, çocukların düşüncelerini özgürce paylaşabildikleri ve öğrenme süreçlerinde aktif rol aldıkları bir sınıf ortamının oluşturulmasının önemi araştırmanın diğer bulgularındadır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, düşünme becerisi, öğretmen.

ABSTRACT

The purpose of this study was to understand preschool teachers' perspective on young children's' thinking skills and teachers' role in improving them. This research was a qualitative research and the interview form, consisting of open ended questions developed by the researchers, was used to collect the data. Participants of the study were 35 preschool teachers. One of the result suggested that the teachers think that thinking skills are important and can be developed in preschool education. Another finding of research pointed out that participant teachers agreed on the idea of teachers being a guide, model to their students in the classroom in order to improve children's' thinking skills. Overall, teachers suggest that learning activities, social interactions and physical environment of the classroom are important factors in development of childrens' thinking skills.

Keywords: Early childhood, thinking skills, teachers.

* Bu çalışmanın bir bölümü Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Günümüz bilgi çağı, insanların bilgiye ulaşma, yorumlama, problem çözme ve yeni fikirler üretme yetilerinin olmasını ve sonuçta üst düzey düşünme becerilerinin kullanılmasını gerektirmektedir (Walsh, Murphy ve Dunbar, 2007). Bu gereklilik, eğitim süreçlerinde çocuklara düşünme becerilerinin kazandırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Düşünme becerilerini etkin olarak kullanmayı öğrenme, çocukların gelecekleriyle ilgili doğru kararlar verebilmelerine, özgür irade ile düşünebilmelerine ve demokratik toplum yaşamına katılımlarına yardımcı olacaktır (Güneş, 2012). Dolayısıyla bu beceriler çocukların sosyal ve kişisel yaşamlarının bir çok alanında başarılı olmalarını kolaylaştıracaktır. Sonuç olarak, çağımızda öğretim programlarında yer alan kalıp bilgileri öğretmenin ötesinde çocukların etkin düşünmeyi öğrenen kişiler olarak yetiştirebilmesi doğrultusunda bir eğitim hedeflenmelidir (Lipman, 2003). Düşünme, ifadesi kolay olmayan ve farklı tanımlar içeren bir terimdir. Dewey'e göre etkin düşünebilme; değerlerin ve inançların oluşturulmasında önemli iken; Lipman etkin düşünmeyi felsefik bağlamda iyi düşünebilme ve bunu geliştirebilmenin önemi üzerinde vurgu yapmıştır (Cam 2006). Lipman (1985), düşünme becerilerinin kapsamlı bir ifade olduğunu, insanın zihinsel etkinlikleri kadar çeşitlilik gösterdiğini ve bu düşünme becerilerinin birleşimlerinin insan aktivitelerine göre farklılaştığını dile getirmiştir. Lipman, düşünme becerilerinin geniş bir yelpazesinin olduğunu şöyle dile getirir: bütünü parçalara bölme yetisinden anlamsız kelime ya da düşünceleri bir araya getirip anlamlı bir bütün yapmaya; mantıksal düşünebilme yetisinden aralarında yok denecek kadar benzerlik olan şeyleri esprili bir anlayışla algılayabilmeye; problemleri çözmek kapasitesinden problemlerin ortaya çıkmasını önceden engelleyebilme yetisine kadar uzanan bir yelpazedir.

Alanyazın incelendiğinde, düşünme becerilerinin farklı araştırmacılar tarafından farklı terimlerle sunulduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar sadece bilişsel becerileri ele alırken bazı araştırmacılar biliş ötesi ve duygusal becerileri de düşünme becerileri kapsamına almaktadır (Moseley, Baumfield, Higgins, Miller, Newton, Elliot ve Gregson, 2004). Her ne kadar düşünme becerilerinin kapsamı üzerinde ortak bir görüş olmasa da, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, anlam arama, karar verme ve biliş ötesi düşünme becerileri yaygın olarak kabul edilen ve okullarda öğretilmesinin önemi üzerinde durulan düşünme beceridir (Burke, Williams ve Skinner, 2007). Taggard, Ridley, Rudd ve Benefield (2005) ise okul öncesi dönemdeki çocukların ayırma, eşleştirme, sınıflandırma gibi bilgi işlem becerilerine, nedensellik kurabilme becerilerine, problemi tanıma ve çözebilme becerilerine, değerlendirme becerilerine ve karar verebilme becerilerine sahip olmalarının beklenildiğini dile getirmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Programında yaratıcılığın geliştirilmesi esas alınırken diğer düşünme becerileri bilişsel kazanımlar, fen etkinlikleri adı altında öğrenme hedefleri olarak gösterilmektedir (MEB, 2013).

Okul öncesi dönem çocuklarının düşünme becerilerini geliştirmesinde sınıf ortamı, aktiviteler ve öğretmenin rolü önemlidir. Fisher (1995), düşünen sınıf olarak isimlendirdiği çocukları bilişsel olarak uyaran sınıf atmosferini, sorular sorulan, planlamalar yapılan, grup içinde öğrenmelere izin verilen ve de düşünme üzerine tartışmalar yapıldığı ortamlar olarak tanımlar. Bu alanda yapılan çalışmalar özellikle okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara model olmalarının (Beyer, 1987) ve sınıfta düşünme dilinin kullanılmasının önemini vurgulamaktadır (Walsh, Murphy ve Dündar, 2007). Okul öncesi dönemde açık uçlu sorular sorulan; çocukların düşündüklerini özgür olarak ifade etmelerine olanak sağlayan; çocukların kendi aktivitelerini planlamalarına ve üzerinde derin düşüncelerine izin verilen (Dağhoğlu ve Çakır, 2007; Ezmeci ve Akman, 2016) çocukların düşünmeyi bir alışkanlık ve eğilim haline getirebilecekleri (Burke, Williams ve Skinner, 2006) bir sınıf ortamının olmasının çocuklarda düşünme becerilerinin geliştirilmesindeki önemi üzerinde durulmaktadır. Ülkemizde çocukların düşünme becerileri ve öğretmenin rolü hakkında yapılan çalışmalar az olmakla birlikte (Akbaba ve Kaya, 2015) yapılan bu araştırmalar, öğretmenlerin genellikle çocukların düşünme becerilerini

geliştirmesinin önemini kabul ettiğini göstermektedir (Akbaba ve Kaya, 2015; Mutlu ve Aktan, 2011; Soydan ve Dereli, 2013). Ancak öğretmenlerin düşünme becerilerinin geliştirilmesinde öğretmenin rolünün neler olduğu konusunda ve sınıf ortamında neler yapılabileceği konusunda yeterli donanımlarının olmadığını ortaya koyulmuştur (Akbayık ve Kalkan, 2014; Akbaba ve Kaya 2015; Mutlu ve Aktan, 2011; Soydan ve Dereli, 2013).

Erken çocukluk döneminin, gelişim açısından önemi bilinmektedir. Okul öncesi eğitimi, bireylerin okul ve gelecekteki yaşamlarında başarılı ve mutlu olmalarına temel oluşturmaktadır. Çocukların erken yaşlardan başlayarak, problemlerini çözebilen, bağımsız, eleştirel düşünebilen, meraklı ve yaratıcı birer birey olarak yetişebilmesi için uygun eğitim ortamlarının olması gerekmektedir (Can Yaşar ve Aral, 2010). Öğretmenlerin uygun eğitim ortamı ve deneyimleri oluşturmada kuşku götürmez bir rolleri vardır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin bu konuya bakış açılarının ortaya koyulması ve tartışılarak öneriler sunulması önem taşımaktadır. Bu görüşlerden hareketle araştırmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin, erken çocuklukta düşünme becerileri hakkındaki görüşleri ile öğretmenlerin çocukların düşünme becerilerini geliştirmedeki rolü hakkındaki fikirlerinin anlaşılması, olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni, durumu kendi sınırları içinde bütüncül olarak analiz etmeye dayalı durum çalışmasıdır. Durum çalışmalarında amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçların ortaya konulmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

2.1 Çalışma Grubu: Nitel araştırmalar genellemeye uygun değildir (Yıldırım, 2010). Bu tür çalışmalarda genelleme kaygısı olmaması nedeniyle genel olarak örneklem, amaçlı bir şekilde araştırma sorularına ve incelenecek olaya uygun olarak seçilir. Burada önemli olan örneklemin evreni temsil etmesi değil, araştırma yapılacak olaya uygunluğudur (Maxwell, 1992: akt., Yıldırım, 2010). Bu nedenle, öncelikle görüşme yapılacak öğretmenlerin seçiminde gönüllülük esas alınmıştır. Çalışmaya İzmir İlinde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında okul öncesi kurumlarda öğretmen olarak çalışan toplam 35 kadın öğretmen katılmıştır. Alanda erkek öğretmen sayısının az olması nedeniyle çalışma grubu sadece kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Özellikler	f	%
<i>Yaş</i>		
20-25	11	31
26-30	15	43
31 ve üstü	9	26
<i>Mezuniyet Durumu</i>		
Ön lisans	6	17
Lisans	29	83
<i>Meslekteki Görev Süresi</i>		
1-5	11	31
6-10	15	43
11-15	9	26

2.2 Veri Toplama Araçları

Nitel Veri Toplama Formu: Çalışmada, araştırmacılar tarafından öğretmenlerin yaş, mezuniyet durumu ve meslekteki görev süresini belirlemek amacıyla üç kapalı uçlu; düşünme becerileri, bu becerilerin kazandırılma biçimleri ve öğretmenlerin bu süreçteki rollerini ifade edecekleri dört açık uçlu sorudan oluşan toplam yedi soruluk bir görüşme formu geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Açık uçlu soruların tercih edilmesinin nedeni konu hakkında da esnek inceleme olanağı sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Sorular hazırlanırken araştırma konularına ilişkin literatürden yararlanılmıştır. Hazırlanan soru formu alanda uzman olan iki akademisyen tarafından incelenmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Formda yer alan açık uçlu görüşme soruları aşağıda sıralanmıştır:

- ✓ Düşünme becerileri dendiğinde aklınıza neler geliyor? Nasıl tanımlarsınız?
- ✓ Okul öncesi dönemde önemli olduğunu düşündüğünüz düşünme becerileri nelerdir?
- ✓ Düşünme becerilerinin kazandırılabilmesi için nasıl bir öğretim ortamı sağlamak gereklidir?
- ✓ Öğretmenin düşünme becerilerini kazandırmadaki rolü nedir?

2.3 Verilerin Analizi: Veriler içerik analizi ile incelenmiştir. İki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak kodlama işlemi gerçekleştirmiştir. Kodlama güvenilirliğinin sağlanması için uyuşum yüzdesi hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Uyuşum yüzdesi, gözlemcilerin veya değerlendiricilerin uyuştukları madde sayısının toplam değerlendirme veya gözlem sayısına olan oranıdır. Elde edilen değerlerin güvenilir kabul edilebilmesi için uyuşum yüzdesinin .70 değerinde olması gerekmektedir (Şencan, 2005). Yapılan hesaplamalarda dört soru için araştırmacılar arasındaki ortalama uyuşum yüzdesi ise % 82 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen görüşler tablolar ve altında yer alan açıklamalar halinde sunulmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Düşünme Becerileri Dendiğinde Aklınıza Neler Geliyor? Nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Kategoriler

Kategori	n	%	Örnek ifadeler
Problem Çözme	16	38	Problemlere, olaylara farklı açılardan bakıp çözüm üretme
Yaratıcılık	13	31	Yaratıcı, hayal gücü farklı, özgün, sıradanlıktan uzak düşünebilme
Eleştirel Düşünme	8	19	Olay karşısında bakış açısı geliştirme, objektif yorum yapma
Sosyal etkileşim	5	12	Empati kurabilme

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin düşünme becerileri terimi konusunda akıllarına gelen ifadeler ve bu ifadelere ilişkin kategoriler görülmektedir. Öğretmenlerin % 38'i (n=16) düşünme becerilerinin problem çözme kavramını akıllarına getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu ifadeyi kullanan öğretmenler “problemlere farklı açılardan bakma, sorunlara özgün çözümler bulma, yaşanan durum karşısında farklı çözümler bulma gibi” becerilerin düşünme becerisi kavramını yansıttığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %31'i (n=13) düşünme becerileri dendiğinde akıllarına yaratıcılık kavramının geldiğini ifade etmişler ve yaratıcı özgün ve farklı düşünebilme gibi becerileri içerdiğini söylemişlerdir. Öğretmenlerin %8'i (n=19) eleştirel düşünme, %5'i ise (n=12) sosyal etkileşim ifadelerini kullanmışlardır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Okul Öncesinde Önemli Düşünme Becerileri Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Kategoriler

Kategori	n	%	Örnek ifadeler
Yaratıcılık	17	37	Hayal gücü, özgün, farklı, orjinal, alternatif
Problem Çözme	10	21	Kendi sorunlarına, kişisel arası problemlere çözüm bulma
Eleştirel Düşünme	8	17	Objectif, şüpheci, farklı açılardan bakma, analitik, yansıtıcı, eleştirel
Sosyal etkileşim	7	15	Empati kurabilme
Bilimsel Düşünme	5	10	Neden sonuç ilişkisi, karşılaştırma, tümevarım, soru sorabilme

Öğretmenlerin “Okul öncesi dönemde önemli düşünme becerileri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin ifadelerin dağılımı Tablo 3’te yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin %37’sinin (n=17) yaratıcılık ifadesini kullandıkları görülmektedir. Daha sonra öğretmenlerin %21’i (n=10) problem çözme, %17’si (n=8) eleştirel düşünme becerilerinin okul öncesi dönemde önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %15’i (n=7) sosyal etkileşim, ifadesini kullanırken %10’u ise neden-sonuç ilişkisi kurabilme, tümevarım, soru sorma gibi becerileri içeren bilimsel düşünme becerisi ifadesini kullanmışlardır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Düşünme Becerilerinin Kazandırılabilmesi için Nasıl Bir Öğretim Ortamı Sağlamak Gereklidir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Kategoriler

Kategori	n	%	Örnek ifadeler
Eğitim-Öğretim	17	42	Öğrenci merkezli (aktif, yaparak yaşayarak) Sorular sorma Oyun (grup ve materyal) Grup olarak birlikte öğrenme Drama-canlandırma Problem durumları yaratma, Gezi-gözlem
Sosyal Çevre	15	36	Kendini özgürce ifade edebilme, eleştirinin korku ve kaygının olmadığı; güvenli, adaletli ve hoşgörülü bir ortam
Fiziksel Çevre	9	22	Bir çok materyale sahip (her tür duyuya hitap eden, zengin) Aktif olmalarına, rahat hareket edebilmelerine ve materyal ve malzemelere ulaşmalarına olanak sağlayan

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin “Düşünme becerilerini kazandırmak için nasıl bir öğretim ortamı sağlamak gereklidir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin kategoriler Tablo 4’te görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin % 42’si (n=17) eğitim-öğretim yöntemlerini içeren öğrenci merkezli, soru sormayı teşvik eden, oyun, drama ve gezi-gözlem gibi aktivitelere yer verilen bir ortamı tarif etmişlerdir. Öğretmenlerin % 36’sı ise (n=15) sosyal çevre teması üzerinde durmuş; çocukların düşünce becerilerini kendilerini özgürce ifade edebilecekleri, eleştiri, korku ve kaygıdan uzak, güvenli, adaletli ve hoşgörülü bir sınıf ortamı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Son olarak öğretmenlerin % 22’sinin fiziksel çevrenin düşünme becerilerinin gelişiminde önemli olduğunu vurguladıkları görülmektedir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Öğretmenin Düşünme Becerilerini Kazandırmadaki Rolü Nedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Kategoriler.

Kategori	n	%	Örnek ifadeler
Rehber	16	47	Yol gösterme, yönlendirme Soru sorma
Etkin	11	32	Düşünme saati yapma Uygun ortam sağlama Problem durumu yaratıp çocukların çözüm yolu üretmesini sağlama
Model	7	21	Zeki düşünen, donanımlı, araştırmacı, dinleyip saygı duyan

Öğretmenlerin “Öğretmenin Düşünme Becerilerini Kazandırmadaki Rolü Nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 5’te yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin % 47’sinin (n=16) düşünme becerilerini kazandırmada öğretmenlerin rehber olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin % 32’si (n=11) ise çocukların düşünme becerilerini geliştirmek için öğretmenin soru soran, uygun ortamı sağlayan, çocuğun üretmesini ve problem çözmesini destekleyen etkin bir role sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Son olarak öğretmenlerin % 21’i (n=7) düşünme becerilerini desteklemek için model olmanın gereğini belirten ifadeler kullanmışlardır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, çocukların düşünme becerileri ve bu becerilerin geliştirilmesindeki öğretmen rolü ile ilgili okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri hakkında bilgi edinmektir. Her ne kadar görüşme yöntemi, öğretmenlerin neye inandıklarını ya da sınıf içi uygulamalarını tam olarak yansıtmada, konu ile ilgili olarak derinlemesine görüş edinmenizi sağlaması açısından önemlidir (Lam, Lim, Ma ve Adams, 2003). Bulgular, genel olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin okul öncesinde düşünme becerilerinin önemli olduğunu ve geliştirilebileceğini düşündüklerini göstermiştir. Alanda yapılan diğer araştırmalarda öğretmenlerin düşünme becerilerinin önemi ve öğretilmesi üzerinde hemfikir olduklarını göstermektedir (Akbaba ve Kaya 2015; Mutlu ve Aktan, 2011; Soydan ve Dereli, 2013). Öğretmenlerin düşünme becerilerini doğuştan varolan bilişsel donanım olarak görme yerine öğretilbilir olarak görmesi önemli ve olumlu bir sonuç olarak nitelendirilebilir. Sosyal öğrenme teorileri kişinin yaşadığı deneyimlerin ve sosyal çevrenin gelişim ve öğrenmedeki önemini vurgular (Moseley, Elliot, Gregson ve Higgins, 2005). Düşünme becerileri bu teorik çerçevede geliştirilebilir ve dolayısıyla öğretilbilir bir fenomen olarak görülmektedir. Son yıllarda bir çok gelişmiş ülke, okul müfredatlarına düşünme becerilerini eklemiş durumdadır. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programı, çocukların üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinin ve çocuk merkezli öğretim ortamlarının kullanılmasının önemine dikkat çekmektedir (MEB, 2013).

Araştırmanın bir diğer sonucu, katılımcı öğretmenlerin okul öncesi çocukları için yaratıcılık ve problem çözmenin en önemli iki beceri olduğunu ayrıca eleştirel düşünmenin, sosyal etkileşim becerisinin ve bilimsel düşünme becerilerinin de önemli olduğu görüşünde olduklarını göstermektedir. Alanda yapılan bazı çalışmalar problem çözme düşünme becerisinin öğretmenler tarafından en önemli düşünme becerisi olarak kabul edildiğini göstermektedir (Robson & Hargreaves, 2005). Diğer araştırmalar ise problem çözmenin ve yaratıcı düşünme becerisinin öğretmenler tarafından en önemli iki beceri olarak görüldüğünü ortaya koymuştur (Akbaba ve Kaya, 2015). Alanyazın dikkate alındığında bir düşünme becerisinin diğerlerinden öne çıkartılmasının, çocukların potansiyellerini geliştirmek adına yaşayabilecekleri deneyimlerden yoksun bırakabileceği düşünülebilir. Çocukların yaratıcılıklarını, hayal güçlerini, sorgulama, mantık yürütme ve diğer düşünme becerilerini geniş yelpazede geliştirmeyi hedef

almak öğrencilerin deneyim kazanması sağlayan sınıf ortamları oluşturma açısından önem taşımaktadır (Robson & Hargreaves, 2005). Ayrıca bu, çocuklarla felsefe gibi çocukların düşüncelerini geliştirecek aktivitelerin kullanımını arttıracaktır (Cam, 2006).

Bu araştırmada da, diğer araştırma sonuçları gibi, öğretmenlerin kendi rollerinin önemli olduğunu belirttikleri halde yaptıkları uygulamalar konusunda tatmin edici yanıtlara ulaşamamıştır (Akbaba ve Kaya, 2015). Düşünce becerilerini geliştirmek için hangi uygulamaların yapılması gerektiğini bilmek ve kullanmak önemlidir. Soydan ve Dereli (2013) yaptıkları bir çalışmada Türkiye’de öğretmenlik yapan 10 öğretmen ile Amerika Birleşik Devletleri ve İtalya’da Reggio Emilia okullarında çalışan 10 öğretmenin çocukların düşünme becerilerini geliştirmekte kullandıkları stratejileri karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarından öğretmenlerin tümünün soru sorma stratejisini kullandığını fakat Türkiye’de görev yapan öğretmenlerin kapılı uçlu, kavramalarını öğrenmeye yönelik sorular sorduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin sınıf içerisinde farklı materyallere sahip olma ve farklı deneyimler yaşamalarına olanak sağlama bir diğer strateji olarak belirlenmiştir. Ancak Türk öğretmenler materyal sunma konusunda daha az tercihkar olmuşlardır. Reggio Emilio yaklaşımını benimseyen öğretmenler çocukların yaptıklarını fotoğrafladıkları ya da sergiledikleri, ancak Türk öğretmenlerin dokümantasyonu kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonuçları da oyun, grup olarak öğrenme, soru sorma gibi düşünmeyi geliştirici stratejiler kullanıldığını göstermekle birlikte, bunların hangi sıklıkla ve nasıl kullanıldığını konusunda örneklere ulaşamamıştır.

Öğretmenlerin nasıl bir öğrenme ortamı olması gerektiği konusundaki görüşleri ise umut vericidir. Araştırmaya katılan öğretmenler, çocukların kendilerini özgürce ifade edebildikleri, eleştirinin, korku ve kaygının olmadığı; güvenli, adaletli ve hoşgörülü bir ortam olması gerektiğini belirtmişlerdir. Yaratıcı düşünmenin gelişmesinde beklenmedik cevaplara karşı hoşgörülü olma, çocuğun cevaplarına değer verme ya da risk alabilecekleri ortamlar oluşturmak önemlidir (Taggard, Ridley, Rudd ve Benefield, 2005). Öğretmenler aktif katılımın olduğu ve öğrenci merkezli eğitim ortamlarının gerekliliği üzerinde durmuştur. Dağlıoğlu ve Çakır’a (2007) göre; çocukların günlük aktiviteleri konusunda plan yapma, sonuçları değerlendirme sürecinde derin düşüncelerine olanak sağlama düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynar. Katılımcı öğretmenler her tür duyuya hitap eden, bir çok materyale sahip zengin sınıfların fiziksel ortam açısından gerekliliğini dile getirmiştir. Bu görüş araştırmalar tarafından desteklenen bir görüştür. Fiziksel ortam çocukların aktif düşünmesi için uyarıcı bir etkidir. Yeterli iç ve dış mekanın olması, açık uçlu günlük hayatta karşılaştıkları materyalleri bulundurma, materyallere istediklerinde ulaşabilmeleri, problem çözmeye, yaratıcılık gibi düşünce becerilerini deneyimlemeleri açısından önemlidir (Sharp, 2004).

Araştırma sonuçları doğrultusunda sunulabilecek önerilerden biri, öğretmenlerin uygulamada eksikliklerinin olup olmadığını belirlemek için sınıf gözlemlerine dayalı araştırmaların yapılmasıdır. Araştırmanın daha geniş katılım ile gerçekleşmesinin ülkemizdeki durumu daha net olarak ortaya koyacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin bu konuda kendilerini yetkin hissetmeleri için gerekli hizmet içi eğitimleri almaları, aile katılımların sağlandığı işbirlikçi bir eğitim kurumunun yaratılması gerekmektedir. Ayrıca, okul öncesi öğretmen adaylarını yetiştiren eğitim fakültelerinin bu alanda donanımı arttıracak ders ve uygulamaları sunması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaba, A. ve Kaya, B. (2015). Okul öncesi öğrencilerinin düşünme becerilerinin gelişmesine yönelik öğretmen görüşleri, *Elektironic Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 148-160.
- Akbıyık, C. ve Kalkan-Ay, G. (2014). Okul öncesi yönetici ve öğretmenlerin düşünme becerilerinin öğretime yönelik algıları: Bir durum çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 1-18.

- Beyer, B.K. (1997). *Practical Strategies for the Teaching of Thinking*. Allyn and Bacon, Neton. MA.
- Burke, L. A., Williams, J. M., & Skinner, D. (2007). Teachers' perception of thinking skills in primary curriculum. *Research in Education*, 77, 1-13.
- Cam, P. (2006). *20 Thinking Tools: Collaborative Inquiry for the Classroom*. Acer Press, Victoria, Avustralya.
- Can-Yaşar. M. ve Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3(2), 201-209.
- Cotton, K. (1991). Close up #11: Teaching thinking skills. 18.06.2017 tarihinde <http://educationnorthwest.org/sites/default/files/TeachingThinkingSkills.pdf> adresinden alınmıştır.
- Ezmeçi, F. ve Akman, B. (2016). Erken çocukluk döneminde düşünme becerileri Reggio Emilia Yaklaşımı ve High/Scope Programı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Fisher, R. (1995). *Teaching Children to Learn*, Cheltenham: Stanley Thornes.
- Fisher, R. (1999) Thinking skills to thinking schools: Ways to develop children's thinking and learning, *Early Child Development and Care*, 153:1, 51-63, DOI: 10.1080/0300443991530104.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *TÜBAR XXXII, Güz*, 127-146.
- Lam, M.Y.L, Lim. S.W, Ma. J. C., & Adams. L (2003). What Hong Kong teachers and parents think about thinking. *Early Child Development and Care*, 173 (1), 147-158.
- Lipman, M. (1985). Thinking skills fostered by philosophy for children. in Segal, J. W., Chipman, S. F & Glaser (Ed.), *Thinking and learning skills: Relating instruction to research* (83-109).
- Lipman, M. (2003). *Thinking in Education*. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/deulibrary-ebooks/detail.action?docID=217893>.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. 20.03.2017 tarihinde http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Okul%20%C3%96ncesi%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1.pdf adresinden alınmıştır.
- Moseley, D., Elliot, J., Gregson, M., & Higgins, S. (2005). Thinking skills framework for the use in education and training. *British Education Research Journal*, 31(3), 367-390.
- Mutlu, E., ve Aktan, E. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin düşünme eğitimi ile ilgili tutumlarının incelenmesi. *Türk Eğitim Dergisi*, 9(4).799-830.
- Robson, S. & Hargreaves,D.J. (2005). What do early childhood practitioners think about young children's thinking? *European Early Childhood Research Journal*,13(1) 81-96.
- Sharp, C. (2004). Developing young children's creativity: What can we learn from research? *Topic, Güz*, 32. 5-12.
- Soydan-Büyüktaştopu, S., ve Dereli, H. M. (2013). Farklı yaklaşımları uygulayan okul öncesi öğretmenlerinin çocukların düşünme becerilerini geliştirmek için kullandıkları stratejilerin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 475-496.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlilik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Taggard, G., Ridley, K., Rudd, P., & Benefield, P. (2005). Thinking skills in early years: A literature review. National Foundation for Educational Research.
- Walsh, G., Murphy, P., & Dunbar, C. in Collaboration with the EYEcep Team (2007) Thinking skills in the early years: A Guide for Practitioners.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K., (2010). Raising the quality in qualitative research, *Elementary Education Online*, 9(1), 79-92, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

In the development of preschool children's thinking skills, the role of the classroom environment, activities and the teacher's role are important. According to Fisher (1995), the classroom atmosphere that stimulates children cognitively, called as the thinking class, is defined as the environment in which the questions are asked, planning are done, children are allowed to learn in the group and have discussion on thinking. Studies in this area, emphasize on the importance of pre-school teachers as being model for children (Beyer, 1987); the use of thinking language in the classroom (Walsh, Murphy, & Dundar, 2007); the classroom environment in which open-ended questions are asked; allowing children to freely express their thoughts and plan their activities, let them thinking deeply about these activities (Dağlıoğlu & Çakır, 2007; Ezmeçi & Akman, 2016); thinking becomes an habit and the tendency by the children (Burke, Williams, Skinner, 2006) are the requirements which are important for the children to develop their thinking skills. In our country, although these kind of studies about children's thinking skills and the role of the teacher are less in numbers (Akbaba & Kaya 2015), they indicate that teachers generally accept the importance of improving children's thinking skills (Akbaba & Kaya 2015; Mutlu & Aktan, 2011; Soydan & Dereli 2013). However, these studies revealed that teachers are not well aware of what can be done in the classroom environment for the improvement of the thinking skills and what their roles are (Akbayık & Kalkan, 2014, Akbaba & Kaya 2015, Mutlu & Aktan, 2011, Soydan & Dereli 2013).

Pre-school education is the basis for individuals to be successful and happy in their school and future lives. Starting from early ages, children must have appropriate educational environments to be grown as curious and creative individuals, critical thinkers, become independent and be able to solve their problems (Can Yaşar, Aral, 2010). Teachers have an unquestionable role in creating appropriate educational environments and experiences. For this reason, it is important to present pre-school teachers' views on this subject and submit suggestions by discussing them. From these points of view, the aim of the research is to understand the pre-school teachers' views on early childhood thinking skills and their ideas about the role of teachers in improving children's thinking skills.

Method

In this qualitative research, semi-structured interviewing technique was used.

Participants: The selection of teachers involved in the research was based on their voluntariness. A total of 35 (n = 35 female) teachers who worked as teachers in the pre-school institutions in Izmir province at the period of 2016-2017 academic year participated in the study.

Instrument; A questionnaire used in the study consist of four open-ended questions. This questionnaire was developed by two academicians who were experts in the field and the corrections were made according to their valuable opinions. The open-ended interview questions in the form are listed below;

- ✓ What comes to your mind about the thinking skills? How can you define?
- ✓ What are the thinking skills that you think are important in the pre-school period?
- ✓ What kind of teaching environment is necessary for the children to gain the thinking skills?
- ✓ What is the role of the teacher in gaining the thinking skills?

Discussion and Conclusions

The aim of this study is to get information regarding preschool teachers' views on children's thinking skills and the role of the teacher in the improvement of these thinking skills. Findings generally show that teachers participated in the research think that in the pre-school, thinking skills are important and can be developed. In the literature, other studies also show that teachers agree on the importance and teaching of thinking skills (Akbaba & Kaya 2015; Mutlu & Aktan, 2011; Soydan & Dereli 2013). Recently, many developed countries have incorporated the thinking skills into their school curriculum and also in our country, preschool curriculum of the Ministry of National Education (MoNE) emphasizes the importance of the improvement of high-level thinking skills and the use of child-centered teaching environments (MoNE, 2013).

Another findings of the study suggests that for pre-school children, creativity and problem solving are the two most important skills according to the teachers who participated in the study, moreover they also think that critical thinking, social interaction skills and scientific thinking skills are also important. Some other studies in the field show that problem-solving thinking skills are considered as the most important thinking skills by the teachers (Robson & Hargreaves, 2005). Other researches have shown that problem solving and creative thinking skills are considered as the two most important skills by teachers (Akbaba & Kaya 2015). Considering the literature, putting one thinking skill over the others may deprive the children of their experiences which can improve their potentials. Aiming to develop children's creativity, imagination, curiosity, reasoning and other thinking skills in a wide variety of contexts is important for creating classroom environments which provide students to gain experience (Robson & Hargreaves, 2005). Moreover, using activities such as philosophy with children to improve children's thinking skills will be increased (Cam, 2006).

In this study, as in other research results, although the teachers stated that their roles were important, the answers about their classroom practices were not satisfactory (Akbaba & Kaya, 2015). It is important to know and use what practices need to be performed to improve the thinking skills. In one of their study, Soydan and Dereli (2013) compared the strategies that teachers use in developing children's thinking skills with 10 teachers in Turkey and 10 teachers in the United States and in Reggio Emilia schools in Italy. The results of the research revealed that all of the teachers used the asking question strategy but in Turkey, teachers ask closed-ended questions for the learning. Having different materials in the classroom and allowing to live different experiences is another strategy, but Turkish teachers preferred to offer less materials. Teachers who adopt the Reggio Emilio approach have shown that they take photos of

what children do or exhibit, but on the other hand, Turkish teachers do not use the documentation. The results of this study also show that although the strategies, such as games, learning as a group, asking questions which help to develop the thinking skills are used, the examples of how often and how they are used have not been reached.

The teachers' views on how a learning environment should be are promising. Teachers who participated in the study state that children should be free to express themselves, and have an environment in which they are not criticized, fearful and distressed; but safe, and tolerant. In the improvement of creative thinking, it is important to be tolerant of unexpected answers, to value the child's answers, or to create environments where they can take risks (Taggard, Ridley, Rudd, & Benefield, 2005). Teachers are emphasizing the need of the learning environments which is student-centered and allowing them to actively involve. According to Dağlıoğlu and Çakır (2007), it is important to allow children to plan their daily activities, and to think deeply in the process of evaluating the results for stimulating their thinking skills.

Participants were agreed on the importance of rich classroom environment including many materials appealing to all senses. This view is supported by other researches. The physical environment is a stimulating effect on children's thinking. Adequate indoor and outdoor space and open-ended daily life materials are important for children to experience different thinking skills such as problem-solving, creativity (Sharp, 2004).

One of the suggestions that can be presented in the light of the results of the research is to conduct studies based on class observations to determine the teachers' classroom practices. The research carried out with wider participation will make the situation clearer in our country. Teachers need to take in-service trainings to feel competent and cooperative educational institution need to be created with family participation. In addition, teacher training programs can provide courses that will enhance preschool teacher candidates' knowledge in this area.